

Div-Sultan Rumlu's military expeditions to Georgia (1516, 1518, 1521) and their results

In the paper we have examined the military campaigns of Div-Sultan Rumlu, a commander-in-chief of the Safavid Iran, to Georgia and important facts and events, related with them; their dates are made more accurate, the reasons and results of the mentioned invasions are analyzed. Shah Ismail I (1501-1524), the founder of the Safavid state, in the first decade of the XVI century, after unifying of the country and solving internal problems, began to pursue an aggressive-invading foreign policy. His target was, first of all, the Transcaucasian countries and Georgia among them. However, the interests of the newly formed Safavid state in the region from the very beginning violently opposed to the Ottoman Empire, which was already powerful for that time. One of the main objects of their antagonism was Georgia, which has been an arena of endless wars between the two countries since the 16th century. Georgia and the entire Transcaucasian region were attractive to them because of their special strategic location, trade and transit routes, abundance of diverse natural resources, highly developed agriculture and rich cities.

After the defeat in the first Iran-Ottoman War (August 23, 1514), Shah Ismail waited for the right chance to take revenge. Such an opportunity arose by 1516, when the Ottoman government, backed by victory in the war with Iran, launched a war of conquest in the West, and it is clear that at the time its focus towards the Transcaucasian region was relaxed.

Shah Ismail conveniently exploited this circumstance; in particular, from 1516, a series of permanent Qizilbash expeditions began against different parts of Georgia, led by Div-Sultan Rumlu, the famous Commander-in-Chief of Shah Ismail. Our attention is focused exactly on these campaigns. Abundant information about these expeditions and the dramatic events associated with them, is preserved in Georgian, Persian and European written sources, which, despite some differences, complement each other's data to some extent. Of particular importance and noteworthy are the Persian historical sources of the sixteenth century, as their authors were contemporaries and in some cases even eyewitnesses of the events or facts, described in their works.

By comparing the data of different written sources and their critical analysis, it is possible to restore an clear picture of the development of historical events, we are interested in. Namely Div-Sultan Rumlu invaded Georgia 3 times: in 1516, 1518 and 1521 and in spring of 1524, Shah Ismail himself led

the Qizilbash army towards Georgia, specifically towards Kakheti. The reason for this expedition was the anti-Iranian misbehavior of the king of Kakheti - Levan (1518-1574), in particular, his raid on Shaki, which was considered that time as a vassal of the Safavid Iran.

Despite repeated expeditions of the Qizilbashs, the political domination of Safavid Iran in Georgia was not established in the first quarter of the 16th century. It is true that as a result of the invasions of Div-Sultan Rumlu, some Georgian kings agreed to pay tribute to Iran, but this circumstance did not infringe on Georgia's political independence. The point was that at that stage the instability of the Safavid state, the economic weakness, the ongoing civil wars between the Kizilbash tribes, their separatist aspirations and other internal or external factors did not allow Shah Ismail I to conquer Eastern Georgia. It is possible to suppose that occupation of Georgia by Shah Ismail was to some extent hindered also by a diplomatic factor. In particular, it was clear to him that he was incapable of confronting a force equal to the aggressive intentions of the Ottomans. Moreover, he already had the experience of war with the Ottomans, which ended in a tragic outcome for the Safavids. Therefore, Shah Ismail tried not to aggravate relations with the Ottomans too much, as annexation of Georgia by Iran would provoke a sharply negative reaction from the Ottoman authorities. In consequence of all the above said, Shah Ismail was forced to accept taxes from Georgia, and in case of waywardness or disobedience on the part of the Georgians, to organize the ravaging campaigns in Georgia.

ნანა გელაშვილი

დივ-სულთან რუმლუს ლაშქრობები საქართველოში (1516, 1518, 1521 წწ.)

და მათი შედეგები

წინამდებარე ნაშრომში განხილულია სეფიანთა ირანის მთავარსარდლის დივ-სულთან რუმლუს ლაშქრობები საქართველოში და მათთან დაკავშირებული მნიშვნელოვანი ისტორიული ფაქტები და მოვლენები, დაზუსტებულია მათი თარიღები, გაანალიზებულია აღნიშნული შემოსევების მიზეზები და შედეგები. სეფიანთა სახელმწიფოს ფუძემდებელი შაჰ ისმაილ I (1501-1524) XVI საუკუნის პირველ დეკადაში ქვეყნის გაერთიანებისა და შიდა პრობლემების მოგვარების შემდეგ, აგრესიულ-დამპყრობლური საგარეო პოლიტიკის განხორციელებას შეუდგა. მის სამიზნეს უპირველეს ყოვლისა, ამიერკავკასიის ქვეყნები, მათ შორის საქართველო წარმოადგენდა. თუმცა, ახლად წარმოქმნილი სეფიანთა სახელმწიფოს ინტერესები რეგიონში იმთავითვე მკვეთრად დაუპირისპირდა იმ დროისათვის უკვე მძლავრ ოსმალეთის იმპერიას. მათი ანტაგონიზმის ერთ-ერთ მთავარ ობიექტს სწორედ საქართველო

წარმოადგენდა, რომელიც XVI საუკუნიდან მოყოლებული, ამ ორ სახელმწიფოს შორის მიმდინარე გაუთავებელი ომების ასპარეზს წარმოადგენდა. მათთვის საქართველო და მთლიანად ამიერკავკასიის რეგიონი მიმზიდველი იყო როგორც განსაკუთრებული სტრატეგიული ადგილმდებარეობით, ისე ამ ტერიტორიაზე გამავალი სავაჭრო-სატრანზიტო გზებით, მრავალფეროვანი ბუნებრივი რესურსების სიმდიდრით, მაღალგანვითარებული სოფლის მეურნეობით და მდიდარი ქალაქებით.

ირან-ოსმალეთის პირველ ომში მარცხის შემდეგ (1514 წლის 23 აგვისტო), შაჰ ისმაილი მარჯვე შემთხვევას ელოდა რევანშის ასაღებად. ასეთი შესაძლებლობა 1516 წლისთვის გამოიკვეთა, როდესაც ირანთან ომში გამარჯვებით ზურგამაგრებული ოსმალეთის ხელისუფლება დასავლეთის მიმართულებით შეუდგა დამპყრობლური საომარი ოპერაციების განხორციელებას და ცხადია, რომ იმხანად მისი ყურადღება ამიერკავკასიის რეგიონის მიმართ მოდუნებული იყო.

აღნიშნული გარემოება მოხერხებულად გამოიყენა შაჰ ისმაილმა; კერძოდ, 1516 წლიდან საქართველოს სხვადასხვა მხარეში ყიზილბაშთა პერმანენტული ლაშქრობების ციკლი დაიწყო, რომლებსაც სათავეში ედგა შაჰ ისმაილის სახელოვანი მთავარსარდალი დივ-სულთან რუმლუ. ჩვენი ყურადღება სწორედ აღნიშნულ ლაშქრობებზეა ფოკუსირებული. ამ ლაშქრობების და მათთან დაკავშირებული დრამატული მოვლენების შესახებ უხვი ცნობებია დაცული ქართულ, სპარსულ და ევროპულ წერილობით წყაროებში, რომლებიც ცალკეულ განსხვავებათა მიუხედავად, გარკვეული დოზით ერთმანეთის მონაცემებს ავსებენ. მათგან განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი და საყურადღებოა XVI საუკუნის სპარსული საისტორიო წყაროები, რამდენადაც მათი ავტორები თავიანთ ნაშრომებში აღწერილი მოვლენებისა თუ ფაქტების თანამედროვენი, ზოგ შემთხვევებში კი თვითმხილველებიც იყვნენ.

სხვადასხვა წერილობით წყაროთა მონაცემების ურთიერთშეჯერებისა და მათი კრიტიკული ანალიზის საფუძველზე, შესაძლებელი ხდება ჩვენთვის საინტერესო ისტორიული მოვლენების განვითარების ნათელი სურათის აღდგენა. კერძოდ, დივ-სულთან რუმლუმ საქართველოში 3-ჯერ ილაშქრა: 1516, 1518 და 1521 წლებში. 1524 წლის გაზაფხულზე კი თვით შაჰ ისმაილი წარუძღვა ყიზილბაშთა ჯარს საქართველოში, კონკრეტულად - კახეთში. ამ ლაშქრობის მიზეზი გახდა კახეთის მეფის - ლევანის (1518-1574) ანტიირანული გამოხდომა, კერძოდ, მის მიერ შაქის დარბევა, რომელიც იმხანად სეფიანთა ირანის ვასალად ითვლებოდა.

ყიზილბაშთა არაერთგზის ლაშქრობების მიუხედავად, XVI საუკუნის პირველ მეოთხედში საქართველოში სეფიანთა ირანის პოლიტიკური ბატონობა არ დამყარებულა. მართალია, დივ-სულთან რუმლუს შემოსევების შედეგად ზოგიერთმა ქართველმა მეფე-მთავარმა ირანის მიერ შეწერილი ხარკის გადახდა იკისრა, მაგრამ ეს გარემოება საქართველოს პოლიტიკურ დამოუკიდებლობას არ ხელყოფდა. საქმე ის იყო, რომ იმ ეტაპზე სეფიანთა სახელმწიფოს არასტაბილურობა, ეკონომიკური სისუსტე, ყიზილბაშურ ტომებს შორის მიმდინარე პერმანენტული შიდა ომები, მათი სეპარატისტული მისწრაფებები და სხვა შიდა თუ გარეშე ფაქტორები, შაჰ ისმაილ I-ს აღმოსავლეთ საქართველოს დაპყრობის შესაძლებლობას არ აძლევდა. შესაძლოა, ვარაუდის დაშვება, რომ შაჰ ისმაილის მიერ საქართველოს ოკუპაციას

გარკვეულწილად დიპლომატიური ფაქტორიც აბრკოლებდა. კერძოდ, მისთვის ნათელი იყო, რომ მას არ ძალუძდა ოსმალეთის აგრესიული ზრახვებისთვის ტოლფასი ძალა დაეპირისპირებინა. მითუმეტეს, რომ მას უკვე ჰქონდა ოსმალეთთან ომის გამოცდილება, რომელიც სეფიანებისთვის სავალალო შედეგით დასრულდა. აქედან გამომდინარე, შაჰ ისმაილი ცდილობდა ოსმალეთთან ურთიერთობა ზედმეტად არ გაემწვავებინა, რადგანაც ირანის მიერ საქართველოს ანექსია ოსმალეთის ხელისუფლების მკვეთრად ნეგატიურ რეაქციას გამოიწვევდა. ყოველივე ზემოთ ქმულიდან გამომდინარე, შაჰ ისმაილი იძულებული იყო საქართველოდან გადასახადის მიღებით დაკმაყოფილებულიყო, ხოლო ქართველთა მხრიდან ურჩობის ან დაუმორჩილებლობის შემთხვევაში, მარბეველი ლაშქრობები მოეწყო საქართველოში.

Nana Gelashvili

Professor at Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Nana.gelashvili@tsu.ge nanagelashvili12@yahoo.com

Some publications about Iran

Books:

1. The Three Persian source of 16th century about Georgia, Tbilisi, 1991
2. From the history of relations between Iran and Georgia (16th century), Tbilisi, 1995

Articles:

3. From the history of Safavid Iran – short time reign of Shah Ismail II, Actual problems of the history of Asia and Africa countries, Tb., 1991, p.34-45
4. Relations of Kartli and Kakheti kingdoms with Iran in 70-80-ies of the 16th century, Georgian diplomacy – Annual, #2, Tb., 1995, p. 326-340
5. Georgia and Iran in the 30-ies of the 17th century, Georgian diplomacy- Annual, #3, Tb., 1996, p. 187-208
6. Persian miniature art in the 16th century, Issues of history and theory of culture, #II, Tb., 1996, p. 49-53
7. The New page in Georgian-Iranian relations, Georgian diplomacy- Annual, #5, Tb., 1998, p. 75-80
8. Iranian painting in the 17th century, Issues of history and theory of culture, #VI, Tb., 1999, p. 124-127
9. From the history of religious policy of Safavid Iran, The Near East and Georgia, II, Tb., 1999, p. 33-41
10. Evidence of Mir Temur Marashi about Georgia, Proceedings of Tbilisi State University, #338, Tb., 2001, p. 149-155

11. From the history of Iranian-Georgian cultural relations, *Issues of history and theory of culture*, #XIII, Tb., 2002, p. 50-56
12. Synthesis of cultures in the light of a work by Aliquli-beg Jabadary, *Georgian diplomacy-Annual*, #10, Tb., 2003, p. 549-554
13. Shah Safi I-s (1629-1642) Policy of Compromise Towards Georgia – *Billetin of the AGIBAS, American-Georgian Institute of Biblical and Archaeological Studies*, N2-3, Tbilisi State University – Cornell University, 2004/5, p. 16-18.
14. Persian historical sources of 17th century about Georgia, *The Orient and the Caucasus*, #4, Tb., 2006, p.38-42
15. Prince Heydar – the son of Shah Tahmasp I, *The Orient and the Caucasus*, #6, Tb., 2008, p.50-60
16. Georgian King-Royals and Shah Safi I (1629-1642), *The Near East and Georgia*, #5, Tb., 2008, p. 49-57
17. *Peintures et relations culturelles entre Perse et Georgie au XVII siecle, La Georgie entre Perse et Europe*, Paris, 2009, p. 67-72.
18. The Revolt of the Kakhetian King Levan (1518-1574) against Iranian rule, *Georgian diplomacy-Annual*, #14, Tb., 2011, p. 97-108
19. Intercultural impact in the Near East in middle ages, *Byzantine studies in Georgia* -3, vol. I, Tb., 2011, p. 102-110
20. Османо-Сефевидские взаимоотношения в первой трети 16-го века, *Материалы международной научной конференции -Тюркский мир: вчера и сегодня, т.1*, Баку, изд. «Виктори», 2012, с.91-95.
21. Исторический труд Махмуда Натанзи как источник по истории Сефевидо-Грузинских взаимоотношений, *Материалы международного научного симпозиума, посвященного 90 летию академика З. Буниятова “Историография и источниковедение средневекового Востока”*, Баку, 2012, с.91-92
22. *Iranian-Georgian Relations during the Reign of Rostom (1633-1658)*, *Iran and the World in Safavid Age*, ed. By W. Floor and E. Herzig, london-New York, publishers I.B. Tauris and Co Ltd, 2012, p. 491-498.
23. Methodological aspects of study Safavid age historical sources, *The Near East and Georgia*, #8, Tb., 2014, p. 208-213
24. *Georgia in the Light of Iran-Byzantine Wars (6th Century)*, *Pro Georgia, Journal of Kartvelological Studies*, #26, Printing: Duo Studio, Warsaw, 2016, p.75-82.
25. Woman’s status in Islamic Republic of Iran, *The Proceedings of the second international conference of Georgia-Iran political, economic and cultural relations*, Tb., 2016, p. 79-86
26. Safavid Iran’s royal court in the 70-s of the 16th century, *The Proceedings of the third international conference of Georgia-Iran political, economic and cultural relations*, Tb., 2017, p. 172-179
27. К вопросу об интерпретации некоторых сведений Сефевидского источника “Зейл-и Тарих-и Алам-арай-и Аббаси”, *Материалы международной научной конференции*

- „Актуальные проблемы современного востоковедения” (Буниятовские чтения), посвященной памяти акад. З. М. Буниятову, “Papirus NP”, Баку, 2018, с. 13-18.
28. Iranian-Georgian Relations During the Reign of Rostom (1633-58), G. Tsereteli Institute of Oriental Studies -60, Selected Papers 1960-2020, Tbilisi, 2020, p. 318-322
29. The End of the Undiladze family in the Safavid Iran in the light of Persian written sources, +Georgian source-studies, XXIII, Tb., 2021, p. 27-33